

Gondolatok *A romániai magyar nyelvjárások atlaszá*-nak böngészése közben

Amikor 1881-ben Strassburgban napvilágot látott GEORG WENKERnek a „Sprachatlas von Nord- und Mitteleutschland” című nyelvatlasz-mutatványa, bizonyára még szűk szakmai körökben is kevesen gondoltak arra, hogy ezzel a kiadvánnyal elméleti-módszertani tekintetben is milyen nagy jelentőségű vállalkozás indult el a dialektológiai kutatások történetében. Az azóta eltelt több mint száz esztendő során megjelent nemzeti és a nagyobb hatósugarú (pl. egy-egy nyelvcsaládra kiterjedő) nyelvatlaszok tucatjai fényesen igazolták, hogy az általuk feltárt és közzétett nagy mennyiségű nyelvi-nyelvjárási anyag milyen sok eredménnyel, több módszertani újítással is gazdagította világszerte a nyelvtudományt. Ezekhez a munkálatokhoz — néhány évtizedes késéssel ugyan, de a korábbi nemzeti nyelvatlaszok érényeit figyelembe véve, hibáiból pedig okulva — a magyar dialektológia is csatlakozott, mégpedig — mint ismeretes — egy kitűnő nagyatlással és több regionális atlással is. S gondos előkészületek, majd hosszú évekig tartó, szívós munkát igénylő és nem kevés nehézséggel járó helyszíni adatgyűjtés után 1995-ben végre napvilágot láthatott a magyar nyelvterületről újabb nagyatlászunknak, „A romániai magyar nyelvjárások atlaszá”-nak (a továbbiakban: RMNyA.) első száma, azóta pedig menetrendszerű pontossággal minden évben egy-egy kötete, s reméljük, ilyen ütemű lesz az atlasz anyagának megjelentetése a tizenegy önálló kiadványra tervezett sorozat teljes kiadásáig.

Sokakkal együtt régóta vártam arra, hogy a romániai magyar nyelvjárásokban évtizedekkel ezelőtt elkezdődött nyelvatlasz-munkálatok eredményeként megjelenjék az a becses értékű anyag, amely kézíratos formában (cédulák ezreire följegyezve) hosszú ideig hiába várt kiadásra. S most, amikor már négy kötete áll a kutatás rendelkezésére, kissé pironkodva vallom be: különböző okokból — néhány atlaszlap áttekintését, bizonyos adatok böngészését, keresését nem számítva — igazán nem volt módom arra, hogy a RMNyA. eddigi számait részletebben megismerjem. Ahhoz, hogy az erdélyi nagyatlászt elmélyültebben tanulmányozzam, tagadhatatlanul hozzájárult az a fölkérés is, melyet a debreceni kollégáktól kaptam: lehetőleg egy írással köszöntsem a tervezett emlékkötetben

Sebestyén Árpád professzort abból az alkalomból, hogy nemsokára 70. születésnapját ünnepli.

A Sebestyén Árpádot köszöntőkhöz szívesen csatlakoztam, hiszen szerteágazó tudományos munkásságát, a nyelvtudományt és az oktatást gazdagító és megtermékenyítő szakmai tevékenységét évtizedek óta ismerem, nagyra tartom, és az is természetes volt, hogy nem lesz nehéz olyan témát találnom, amelynek megírásával — a következő évtizedekre is további alkotóerőt, eredményes munkát kívánva — a tisztelgők sorába léphetek. Sokoldalú kutatómunkájára gondolva — a nyelvtörténettől a névtanon és dialektológián át a szociolingvisztikáig — több témakörből meríthettem volna dolgozatom tárgyát, választásom végül is a RMNyA.-ra esett, amelynek, mivel az I. számáról már több recenzió is megjelent, a II., III. és IV. kötetét néztem át ismertetésemhez. Ezt a műfajt nemcsak azért választottam, mert a RMNyA. érdeklődési körömbé tartozik, hanem részben amiatt is, hogy az ünnepelt azon nyelvészek közé sorolható, akiknek tollából igen értékes és hasznos recenziók jelentek meg, mégpedig elég nagy számban. Ilyennek tartom például a RMNyA. I. kötetéről készített ismertetését is (SEBESTYÉN 1997: 213–218).

A RMNyA. munkálatai — az előzményektől és a gyűjtés előkészítő fázisától kezdve a helyszíni adatfölvételeken át a megjelent atlaszkötetekig — szokatlan, különleges (általában nehéz) körülmények közepette zajlottak, s az erdélyi nyelvatlasznak (főképpen a magyarság és nyelvünk romániai helyzete, továbbá az ottani társadalmi, politikai és gazdasági viszonyok következtében) több sajátossága alakult ki. Az egyik ilyen vonása az, hogy a RMNyA. előzményeként az első nyelvatlasz-mutatvány éppen Erdélyben jelent meg. BÁRCZI GÉZA „A magyar nyelvjárások atlaszá”-nak (a továbbiakban: MNyA.) előzményeit taglalva szól erről az első magyar nyelvatlasz-kiadványról is: „A tájatlászgyűjtés különben teljes rendszerességben meg is indult Erdélyben SZABÓ T. ATTILA vezetésével és GÁLFFY MÓZES meg MÁRTON GYULA közreműködésével... Ez az eredetileg igen sűrű kutatópontokkal egész Erdély magyarlakta területére tervezett gyűjtés Kolozsvár környékén, Kalotaszegen (hatvan községben) nemcsak megindult, de be is fejeződött, s az összegyűjtött tekintélyes anyagból SZABÓ T. ATTILA és munkatársai 25 érdekes térképlapot közzé is tettek (Huszonöt lap „Kolozsvár és vidéke népnyelvi térképé”-ből. Kolozsvár, 1944), s ennek bevezetésében SZABÓ T. ATTILA a nyelvatlaszgyűjtésre vonatkozó elvi kérdéseket is fejtegeti. Ez az első önálló magyar nyelvatlaszpublikáció” (1975: 24–25). — Az anyaggyűjtés is különleges módon (sok nehézség árán) történt, hiszen alighogy elkezdődött a terepmunka 1956-ban, a következő esztendőben a két főállású kutatóval végzett gyűjtésből jogtalan politikai vádak miatt GAZDA FERENCnek ki kellett válnia. 1957 végén került a helyére NAGY JENŐ mellé MURÁDIN LÁSZLÓ, s így ők ketten folytatták tovább a munkát. Két év sem telt el azonban addig, míg a helyszíni adatfölvételeket újabb megpróbáltatás nehezítette meg:

NAGY JENŐnek is — ugyancsak politikai okokból — abba kellett hagynia a gyűjtést. Így aztán 1959-től a terepmunka befejezéséig (lényegében 1966-ig) MURÁDIN LÁSZLÓnak egymagában kellett elvégeznie a RMNyA. kutatópontjain a még hátralévő gyűjtést, a későbbiekben pedig — ugyancsak egyedül — ő vállalta el az előszerkesztés nagy feladatát is. Ezért az áldozatos, sok fáradtsággal járó, — túlzás nélkül mondhatjuk — hősie munkáért MURÁDIN LÁSZLÓ minden elismerést megérdemel. Gyűjmunkája és az adatok feldolgozása nem csupán azért nevezhető hősieinek, mert — dacolva a gyakran korántsem könnyű utazási feltételekkel, a gyűjtést megnehezítő különböző körülményekkel — valószínűleg száznál is több kutatóponton fordult meg, hanem amiatt is, hogy úgy folytatta adatfeltáró és -feldolgozó tevékenységét, hogy egy-két évtizeden keresztül legföjebb csak reménykednie lehetett az összegyűjtött hatalmas anyag esetleges megjelentetésében. Hogy a többnyire ismeretlen és távoli településeken milyen és mennyiféle nehézséggel kell a gyűjtést végző kutatónak megbirkóznia, azt a terepmunkában járatos szakemberek (pl. a néprajzosok, dialektológusok, földrajzi neveket följegyző kollégák) és főképpen a MNyA. munkatársai és a különféle regionális atlaszaink gyűjtői tudják igazán. Aligha véletlen, hogy elsősorban közülük kerülnek ki azok a — sajnos, az utóbbi időben egyre inkább fogyatkozó számban tevékenykedő — szakemberek, akik elismerik és nagyra becsülik a helyszíni gyűjtést, az anyagközlést és az adatokon nyugvó tudományos vizsgáldást.

A nem szakmabeliek körében fölmerülhet a kérdés, vajon szükség volt-e a RMNyA. anyagának összegyűjtésére és kiadására, hiszen a MNyA.-ban is található a romániai magyar nyelvjárásokból kutatópontok, és emellett Erdélyben regionális nyelvatlaszok munkálatai is folytak, sőt a székely nyelvatlasz — igaz, kényszermegoldásként nyelvi térképek nélkül szótári formában — meg is jelent a 80-as években Magyarországon (Székely nyelvföldrajzi szótár. Bp., 1987), 1991-ben pedig — végre a valóságnak és a nyelvatlasz lényegének, műfaji jellegének megfelelő — térképes formában s ugyancsak hazánkban napvilágot látott „A moldvai csángó nyelvjárás atlasza” is (MNyTK. 193. sz. Bp., 1991). A magyarországi kiadók részéről ez kétségtelenül nemes tett volt, amely nemcsak a magyar nyelvtudomány, hanem a magyar tudományosság és az egész magyarság érdekét is szolgálta. Miért volt mégis szükség a RMNyA.-ra? Elkészítését mindenekelőtt az a tény indokolta, hogy a MNyA. — főképpen a korabeli politikai, társadalmi helyzettel összefüggő — különféle akadályoz(tat)ások következtében — mindössze 22 romániai kutatópontot foglal magában, s ez vitathatatlanul csekély szám az ottani magyar települések összességéhez viszonyítva. Mivel a nagyatlasznak más a célja, feladata mint a regionális atlaszoké — amint azt MÁRTON GYULA már több mint két évtizeddel ezelőtt részletesen kifejtette (1975: 3–32) —, ezért ez a körülmény is a RMNyA.-nak a megjelentetése mellett szólt. Annak oka, hogy egy nagyatlasz és több regionális atlasz elkészítésé-

nek gondolata egyáltalán fölvetődött, véleményem szerint abban az objektív helyzetben rejlik, hogy Romániában — mint köztudott — Trianon óta nagyon sok magyar település van, és ezek dialektológiai szempontból sokszínűek, tájnyelvi sajátságokban rendkívül gazdagok s több kisebb-nagyobb nyelvjárási egységre tagolhatók. Emellett a nyelvátasz-munkálatoknak a szakmai föltételei is igen kedvezőek voltak, hiszen az erdélyi magyar nyelvészek körében a szerteágazó és színvonalas nyelvjáráskutatásnak (elsősorban Kolozsvárott) régi hagyományai alakultak ki.

A RMNyA. igyekezett a magyar nagyatlasz elvi-elméleti megfontolásait és módszertani tapasztalatait hasznosítani, néhány ponton azonban (pl. a kérdőív anyagában, a kérdések számában, a hangtani, alaktani és szóföldrajzi célú térképlapok egymáshoz viszonyított arányában stb.) eltéréseket is mutat a MNyA.-hoz képest. A kutatóközpontok száma az erdélyi nagyatlaszban természetesen jóval csekélyebb (összesen 136, a MNyA.-ban viszont 395). Ezeknek a területi, illetőleg az erdélyi nyelvjárástípusok szerinti megoszlásáról a RMNyA.-hoz írt Bevezetőben MURÁDIN LÁSZLÓtól a következőket olvashatjuk: „Ha áttekintjük atlaszunk kutatópontjainak nyelvjárástípusok szerinti tagoltságát, megállapíthatjuk, hogy 4 kutatópont képviseli a moldvai csángó nyelvjárást, 51 a székely nyelvjárástípust (beleértve a nyelvjárássziget Oltszakadátot és Déva mellett a csernakeresztúri bukovinai székely telepések nyelvjárást is), 41 a mezőségi nyelvjárástípust (beleértve a nyelvjárássziget Lozsádót, a Fekete-Körös völgyi Tárkányt és a Lápos vidéki Domokost). A Kolozsvártól nyugatra eső, részint az északkeleti, a tiszai és az alföldi nyelvjárástípusokhoz tartozó települések közül Kalotaszeget 6, a Szilágyságot 8, a Szamoshat és az Érmellék körzetét 6, Kővár vidékét 3, Bihart 8, a Bánságot 6, Máramarost 2 kutatópont képviseli. Ezek a kutatópontok a lakosság száma és a terület nagysága vonatkozásában nem arányosan oszlanak meg. A kutatópontok területi megoszlását Erdély nemzetiségi viszonyai, a tömbben élő, illetőleg a szórványban élő magyarság területi elhelyezkedése határozta meg” (7).

Nagyon jónak tartom azt az elképzelést, melyet az erdélyi nyelvátasz vezetője, SZABÓ T. ATTILA már a munkálatok kezdetén kifejtett, s amelyre MURÁDIN LÁSZLÓ a Bevezetőben utal is (6), hogy a kutatópontok közé fölvtették a nyelvjárásszigeteket, a románság közé ékelődött magyar szórványokat és az erdélyi irodalom jeles képviselőinek szülőfaluját is. A nyelvjárásszigetek és a románság közvetlen hatása alá került magyar szórványok ugyanis — nyelvi és kulturális helyzetükből adódóan — olyan sajátosságokat (nagyobb mértékben archaizmusokat, kisebb számban neologizmusokat) mutat(hat)nak, melyek másutt nem vagy csak nagyon ritkán fordulnak elő. A RMNyA. II-IV. kötetiben is jó néhány olyan térképlapot találunk, melyek — a hangtaniaktól az alaktaniakon át a szókészleti archaizmusokig — a legkülönbélebb nyelvtörténeti tanulságokkal szolgálhatnak. Így például az egykor sokfelé meglévő, de napjainkra erősen

visszaszorult, sőt már alig előforduló *ly* fonémára, a bilabiális β nagyon ritka fölbukkanására — elsősorban a csángó kutatópontokon és a nyelvjárásziget helyzetű településeken — találunk példákat, a 627. térképlapon pl. a következőket: F 1: *loβak*; H 1: *loβak, look*; L 6, 11, 18, M 2, R 1, T 4, 6: *loyak*; M 11, 17, N 2, S 1, U 8: *loβak*; N1: *layak, loβak*; a 993. atlaszlapon: A 1, 2, 3, E 5: *jászol*; E 6, F 1, M 2: *jászoj*; H 1: *lyászël*; N 1: *l^eászaly, lászaly*; R 2: *jászaly*; az 1146. térképlapon pedig a következő adatokat: A 1: *kőjvel*; A 2, 3, D 6, J 3, T 11: *kűvel*; D 2: *kűvel*; F 1: *kövel*; F 11: *kűbel*; H 1: *küel*; N 2: *kövel*; S 1: *köβël*; stb. Az itt felsorolt példák természetesen nemcsak hangtörténetileg érdemelnek figyelmet, hanem alaktörténeti (tótani) tekintetben is, hiszen a RMNyA. egy-egy térképlapjának adatait — akárcsak a magyar nagyatlasz esetében — nemegyszer több szempontból is hasznosítani lehet. Némelykor egy-egy igének vagy főnévnek az ősi tőváltozatára is akad egy-két szórványos adat, így például a *metsz* és a *folyik* igék esetében (a 310. térképlapon: M 11, N 1: *met*; a 336. atlaszlapon: H 1, N 1: *foly*; T 8, 9, 19: *føj*), illetőleg a *könny* főnév alakváltozataiban (az 1178. térképlapon: B 1, M 11, N 2, R 1: *könnyü*; F 12, L 2: *könyv*; H 1: *könü*; M 2, T 20: *könyü*; N 1: *künyi*; N 3, U 8: *könyü*; R 2: *könyv*; stb. — Egyes térképlapok különösen gazdagok hangtani változatokban, így például a *dió* címszó alatt (a 342. atlaszlapon) nemcsak a *h*, *j* és *v* hiátustöltőre fordul elő több példa, hanem különféle (archaikus és belső keletkezésű) mássalhangzó-jelenségre és magánhangzó-sajátságára is: A 1: *dijóy*; H 1: *dzsio, dzsiu*; N 1: *gyió, gyiü*; T 12: *diβuō*; T 18: *dijó, dihó, (divó)*; U 7: *divuō, diβuō*; stb. — Nagyon sok azoknak a térképlapoknak a száma, melyeknek adatai — hangtani és alaktani felhasználhatóságuk mellett — különösen jelentéstani, etimológiai szempontból figyelemre méltóak. Ilyenek pl. a következő atlaszlapok: 303. A 1: *törzsa*; B 1: *törzsa*; B 7, C 2, F 11: *kocsán*; E 6, E 9-12, L 10, 11, 13, 15, M 9: *cika*; H 1: *sókán, csókán*; M 11: *szikja*; T 18: *szikja*; U 8: *szikja*; 655. A 1: *csikóy*; F 7: *csitkó*; F 11, 12: *csitko*; 714. A 1: *szagol*, H 1: *büzgál*; N 2: *büzlög*; U 8: *büzlögöl*; 869. A 1: *ilatos*; H 1: *szibbüzü*; I 1, O 1: *jószagu*; N 1: *jédézbüzü*; N 2, U 8: *jöbüzü*; stb. Egyes térképlapok feltűnően gazdagok lexémaváltozatokban, így pl. a 343. térképlapon a *hámlik* (a dió) fogalmára a következő lexémák használatosak: A 1: *irik*; B 4: *kikopáncsolódik*; D 4: E 5: *kovállik*; E 10, 13: *csoválodik*; F 6: *gyergyukálódik*; F 11: *guhád*; M 10: *bomlik*; N 1: *sovállik, szoválodik*; stb.; a 371. atlaszlapon pedig a *csipkebogyó* megnevezésére a következő szóalakokat találjuk: A 1: *ecsepecs*; A 2, B 1, B 6: *segvakárcs*; B 9: *kökéjcsin*; C 1: *hetyepecs*; D 2, 3, E 1, 2 O 1, 2, P 1: *csipke*; D 6, I 1: *hecsedli*; F 5: *kákäder, kákäder*; H 1: *szegvakaró*; J 2, K 3: *csüpke*; L 17, M 15: *segvakaro*; R 2: *macsijás*; T 2: *szaragógya*; T 3: *mocsása*; stb.

Ha figyelmesen tanulmányozzuk az egyes térképlapokat, akkor az erdélyi nagyatlasznak már az eddigi köteteiből is jól kirajzolódnak előttünk a romániai magyar nyelvjárástípusok és azoknak kisebb-nagyobb egységei, így például a

magyar határhoz közeli délnyugati kutatópontokon a dél-alföldi *ö*-zés és ugyan-ezen jelenség Székelyföld egy részén, a mezőségi nyelvjárás és azon belül a ka-lotaszegi *ë*-zõ tájszólás, a legkeletibb kutatópontokon a moldvai csángó nyelvjá-rárcsoport, amely — mint ismeretes — a legtöbb archaizmust és a legnagyobb számú román jövevényszót tartalmazza. Mindezt természetesen csak nagyon sok térképlap anyaga alapján lehet kellő pontossággal megállapítani, olykor azonban egy-egy atlaszlap is viszonylag jól szemlélteti az említett sajátságokat, így pl. a következők: 613. A 2, B 5, D 1: *eteti*; E 10, 11: *ëteteti*; I 1, M 14, O 1: *öteti*; J 2: *ëteteti*, *öteti*; M 12, P 1, T 13: *ëteteti*; 1055. A 1, B 1, 2, D 4, F 7, G 2: *kovács*; C 3, D 2: *kobács*; G 1: *kaßács*; H 1: *f^herár*, *meszter*; K 5: *kaßács*; L 14: *kavács*; N 1: *vaszver^üö*; N 2: *csërár*; U 8: *f^herár*; stb.

A RMNyA. anyaga — nem szólva itt a néprajzról és más tudományszakokról — adatokkal, tanulságokkal szolgál pl. a településtörténet számára is. Az erdélyi nagyatlasz II–IV. kötetének lapjait böngészve feltűnt számomra, hogy az A 1-es kutatópont (Mezőfény) tájnyelve — mindamelllett, hogy természetes módon sok azonos vonást mutat a szomszédos nyelvjárásokkal — több sajátságban különbözik is a hozzá legközelebb eső kutatópontok (pl. Érköbölkút, Érkörtvélyes, Gencs stb.) tájszólásától. Sőt Mezőfény atlaszbeli anyagában jó néhány olyan tájszót is találtam, amely mellett jelezve volt, hogy csak ebben a községben van rá adat. Több példát találunk arra, hogy a köznyelvi és más nyelvjárásokbeli hosszú mássalhangzó helyén (különbféle hangtani helyzetben) az A 1-es kutató-ponton rövid jelentkezik (pl. 310. *mec*; 518. *alut^ëj*; 568. *med^öü*; 585. *megelik*; 868. *ilat*; 869. *ilatos*; 907. *mak*; 1178. *köny*; stb.), az olyan szavakkal szemben, amelyek a köznyelvben hosszú *ö*-re végződnek, a mezőfényi nyelvjárásban az *ö* után abszolút szóvégen gyakran *j* fordul elő, mégpedig általában *öj* vagy *öj* rea-lizációval (pl. 594. *legel^öj*, *legel^öj*; 607. *med^öj marad*; 621. *bend^öü*, *bönd^öj*; 1142. *k^öj!* *k^ü*). Az utóbbi jelenség annyira gyakori, hogy a *k^ö* szóalakkal szem-ben nem csupán a szótári alakban jelentkezik *j* Mezőfény tájnyelvében, hanem (egy adatban legalábbis) még mássalhangzóval kezdődő toldalék előtt is (1146. *k^öjvel*). — Fölvetődik a kérdés, hogy mivel magyarázható a mezőfényi nyelvjá-rásnak az előzőekben említett két sajátsága. A válasz a község településtörténe-tében rejlik, ugyanis a szóban forgó két jelenség előfordulása azzal függ össze, hogy Mezőfény lakossága a XVIII. század elején Németország sváb nyelvjá-rásterületéről költözött át, és a múlt század végétől napjainkig egyre inkább el-magyarosodott (l. részletesebben: TEISZLER 1958: 155–159). Az eredeti sváb artikulációs bázis hatása viszont a magyarból (többnyire a környező nyelvjárá-sokból, illetőleg a köznyelvből) átvett szóalakok kiejtésében napjainkig megma-radt, sajátos színezetet adva Mezőfény népnyelvének. Az egykori sváb nyelvjá-rás máig megőrzött nyomaként az A 1-es kutatóponton egyébként néhány valódi tájszó is fölbukkan a RMNyA. II–IV. kötetében. Ezek a következők: 596. *tájba*

'kérődzik'; 679. *brōst* 'szügyelő'; 689. *gēbālē* 'fullánk'; 738. *tautoufōugl* 'denevér'; ? *stiglinc* 'cinege' és 753. *kānālē* 'rigó'.

A RMNyA.-nak eddigi kötetei — amint azt az említett példák remélhetőleg meggyőzően illusztrálják — több tudományszak számára is becses értékűek. Rendkívül gazdag anyagának összegyűjtéséért és közzétételéért dicséret és elismerés illeti (a nagy vállalkozás koncepciójának, elvi-módszertani kérdéseinek kimunkálóiól a gyűjtésben részt vevő szakembereken és az adatközlőkön át a szerkesztést, a megjelentetést végző munkatársakig) mindazokat, akik az erdélyi nagyatlasz kiadásához valamilyen módon hozzájárultak. Közülük már említettem MURÁDIN LÁSZLÓnak a gyűjtésben és feldolgozásban betöltött nagyon fontos szerepét, mellette azonban tudománytörténeti jelentőségű JUHÁSZ DEZSŐ azon munkája, amellyel a szerkesztést és a kiadást előkészítő (egyébként kiváló teljesítményt nyújtó) munkaközösség irányítását magára vállalta. A RMNyA. eddigi kiadványai — formai és tartalmi tekintetben egyaránt — arról tanúskodnak, hogy a hatalmas nyelvi-nyelvjárási anyag gyűjtése, szerkesztése és közzététele igen eredményes volt. Reméljük, hogy a még tervbe vett hét kötet is hasonló értékű lesz, s nemcsak dicsérő recenziók és elismerő szakmai vélemények születnek róluk, hanem olyan dolgozatok (cikkek, tanulmányok stb.) is napvilágot látnak, amelyek gyakran merítenek az erdélyi nagyatlasz bő forrásából. Ennek reményében is várom a további, minden szempontból sikeres folytatást.

SZABÓ JÓZSEF

Felhasznált irodalom

- BÁRCZI GÉZA (1975): A magyar nyelvatlaszkutatás története. In: *DEME-IMRE: 1975*: 13–49.
- DEME LÁSZLÓ-IMRE SAMU szerk. (1975): *A magyar nyelvjárások atlaszának elméleti és módszertani kérdései*. Bp., Akadémiai Kiadó.
- MÁRTON GYULA (1975): A regionális atlaszok szerepe a nyelvjárási rendszerek megismerésében. *MNyj.* 3–32.
- SEBESTYÉN ÁRPÁD (1997): A romániai magyar nyelvjárások atlasza I. *MNyj.* 213–8.
- TEISZLER PÁL (1958): A sváb nyelvi alaprégteg hatásáról Mezőfény tájnyelvében. *Studia BB.* Tomus III. nr. 6. Series IV. Fasc. 1. 155–9.

